

S.R.G. Přírodní škola O.P.S.

**Setkání s mělnickým krajem
prostřednictvím výtvarného**

Umění

Expedice 2006

Obsah:

Složení skupiny	2
Úvod	3
Metodika, cíl	4
Kokořínsko	5 - 6
Liběchovský okruh	6 - 7
Technické památky	8
Vinařství na Mělnicku	9 - 10
Koláže a asambláže	10
Zamyšlení	10 - 12
Závěr	13
Seznam použité literatury, poděkování	14

Složení skupiny:

Jana Kopejtková (tercie)	Kapitán
Lukáš Hoch (septima)	
Ondřej Solnička (septima)	
Lenka Uvázlová (septima)	
Kristýna Kaňoková (septima)	
Barbora Němečková (tercie)	

Úvod:

Zamysleli jste se někdy nad tím, co pro Vás znamená VODA? Není jen zdrojem osvěžení v parném létě ani není jen zdrojem pitné vody, která je tolik potřebná k životu, ale skrývá mnohá tajemství. Je v ní nespoutaná síla a zároveň klid naplňující lidské srdce. Někde působí pomalu a neviditelně, někde je nezkrotným a neutichajícím živlem. Právě VODA jako ŽIVEL se stala naším hlavním tématem.

V tomto roce jsme se na čtrnáctidenní expedici vydali do okolí Mělníka. Již v Praze vznikla šestičlenná skupina, která se s daným územím chtěla setkat skrze výtvarné umění. Mělnický kraj nabízí několik specifických námětů, ze kterých jsme si vybrali VODU. Téma VODA jako ŽIVEL bylo postupně doplněno o téma ČLOVĚK jako ŽIVEL, kdy jsme při našem putování navštívili místa, kde tyto živly utvářejí krajinu. Jednak nezávisle na sobě, jednak ve vzájemném propojení. Vytipovali jsem si místa, kde se dá toto téma zpracovávat. Několik míst jsme kvůli časovému omezení museli vynechat. Např. návštěvu lomu u Kojetic, kde jsou za teplého počasí k vidění sladkovodní medúzky. V lomu jsme chtěli zpracovávat téma VODA jako POČÁTEK ŽIVOTA. Kvůli opravám po povodních jsme nemohli zpracovávat ani téma VODA jako INSPIRACE v muzeu Bedřicha Smetany v Obříství. Díky uzavření mělnického přístavu jsme nenavštívili ani ten, ale i přesto jsme se jím nechali inspirovat.

V první části našeho putování jsme procházeli Kokořínským dolem, kde jsme se s vodou setkali v její nenápadné podobě dlouhodobější vodní eroze působící na skály. V této části, která nabízí mnoho klidných rybníků jsme se nesetkali s takovou živelností vody jako třeba v naší poslední části u technických památek. Tam nám k tématu VODA jako ŽIVEL přibýlo ještě téma ČLOVĚK jako ŽIVEL, který byl zastoupen ohromnou stavbou na řece. Důvodem vzniku technických staveb je krocení vody. Ne vždy se to povede, a právě proto v tomto kraji dochází k poměrně častým záplavám, při kterých je vodní živel silnější než člověk.

Skalní útvary v Kokořínském dole jsou tvořeny pouze přírodou, kdežto námi také navštívený Liběchovský okruh nabízí i skalní útvary vytvořené člověkem. I my jsme se nechali inspirovat a vyzkoušeli jsme si tesání do tvárníc. Výtvary jsme potom nainstalovali do skal u Lhotky blízko naší základny.

Posledním zastavením našeho putování bylo téma VINAŘSTVÍ. Zde se opět setkávají živly ČLOVĚK a VODA, ovšem ne již v takové živelnosti. Člověk zde s vodou nesoupeří, ale společně s ní, teplem a sluncem pomáhá uzrát vinné révě.

Před opuštěním mělnického kraje jsme ještě navštívili kostnici v Mělníce. V jejím sklepení bylo snadné pocítit, že ČLOVĚK jako ŽIVEL, který mnohdy dokáže krotit ostatní živly, narozdíl od nich není věčný.

Metodika:

Na začátku příprav jsme si pomocí mapy našli v okolí Mělnicka několik oblastí, které by mohly být zajímavé pro výtvarné zpracování. Navštívili jsme tyto oblasti: Kokořínský důl, Okolí soutoku Labe a Vltavy, Mělník a místa spojená s mělnickým vinařstvím. V Praze jsme se rozhodovali, jaké výtvarné období bude naší inspirací při návštěvě těchto míst. Nakonec jsme si vybrali výtvarné umění především 2. poloviny 20. stol. Ve škole jsme se seznámili s několika různými směry a tendencemi. V rámci přípravy jsme se také zašli podívat na netradiční výstavu do bývalého zubařského domu v Jungmanově ulici, ve které byla všechna díla spojena s historií budovy a pro nás měla silně inspirativní charakter.

Samotná práce v terénu spočívala právě v setkání s místy skrze výtvarné umění, k tomu nám dopomáhaly různé techniky, které jsme si předem stanovili. Jsou to tyto: Studijní a volné kresby uhlím, rudkou a tužkou. Dále pak kresby pastelem, malba temperovými barvami, tesání do tvárnic, konstruování plovoucích objektů, tvorba linorytů, koláže a asambláže. Mezi tyto techniky patřila i textová forma určitých zamyšlení, které jsme psali přímo v terénu.

Cíl:

Cílem naší skupiny bylo osobní setkání s místem prostřednictvím výtvarného umění.

Výsledky:**Kokořínsko:**

Naše cesta začínala ve vesničce se jménem Ráj. Nacházeli jsme se v chráněné krajinné oblasti Kokořínska. CHKO Kokořínsko byla vyhlášena v roce 1976 a rozkládá se na ploše 272 km² v oblasti České křídové tabule. Obec Ráj se jako většina obcí Kokořínska vyznačuje velkým zastoupením lidové architektury. Roubená, hrázděná i zděná architektura je jedinečná také díky svému organickému propojení s okolní krajinou v rámci historické sítě osídlení. Důvodem, proč jsme začínali právě zde, bylo, že toto místo leží relativně nedaleko od naší základny a námi zvolené téma „voda“, se zde projevuje pomalu a bez své živelnosti a postupem času, za pomoci erozí i za přičinění člověka přeměňuje tvář přírodních útvarů. Proto také povrch pískovcových skal není hladký jako například u mramoru, ale je utvářen drobnými prohlubněmi a proláčkami.

Z Ráje jsme se vydali k našemu prvnímu zastavení, a totiž k Bludišti. Při vstupu do Bludiště jsme museli překonat několik metrů strmé skály s vytesanými schůdky a řetězem jako zábradlím. Hned po rozhlédnutí se po okolí jsme si rozebrali naše pomůcky na kreslení, které se toho dne skládaly z uhle nebo rudky a samozřejmě papíru a podložky. A začali jsme tvořit studijní kresby s modelacemi objemu, v nichž jsme využívali světla a stínu. Naše výtvořby byly inspirované zejména puklinami v pískovci, vlivem zvětrávání se stále rozšiřující a tím i oddělující celé skalní bloky. Celé Bludiště je úžasným způsobem propojené, tvořené velkými bloky skal s úzkými průchody i různými schůdečky, avšak seshora vypadá jen jako obyčejná skupina skal.

Z Bludiště jsme se vydali ubytovat na skautské tábořiště, kde jsme rozložili naše stany a zanechali věci a o dost lehčí jsme vyrazili k jeskyním Nedamy. Nacházejí se necelý 1 km od hradu Kokořín. Jedná se o dvě jeskyně v pískovcových blocích nad kokořínským dolem. Jsou z části umělé, ale jejich původ není přesně znám, mohlo by jít o prehistorický. Sloužily také jako úkryty nekatolíkům, v době třicetileté války jako útočiště lidu před Švédy a jako úkryt místních v neklidných dobách. Jeskyně jsou poměrně prostorné, k přespaní několika málo lidí, příliš velké pohodlí však poskytovat nemohly. Jejich rozměry činí zhruba 6 m čtverečních. Také se zde předpokládá existence středověkého hrádku, ta ale nebyla doložena. S těmito jeskyněmi je spojena ještě další zajímavost. Říká se, že toto jsou jeskyně, kde Mácha nechal přenocovat dva cikány a kde se pak potkali s bláznivou stařenou. Z toho vznikla Máchova báseň Cikáni.

Od první jeskyně po naší levé ruce vystoupáme po schůdečkách vytesaných do skály, které jsou již značně ošlapané a musíme se mít na pozoru, aby nám to nepodjelo. Cestou narazíme na druhou jeskyni. Ani zde neodoláme a nahlédneme. Je to poněkud strašidelné místo k přenocování, avšak pro záchranu života člověk překoná nejen strach.

Od druhé jeskyně vylezeme skalní rozsedinou po ještě náročnějších schůdkách až na vrcholovou plošinu, která nás uchvátí svým nádherným výhledem. Je odtud krásný rozhled na hrad Kokořín, Hradsko, část Pokliček a dolů do údolí. Na tomto místě jsme vytvořili ještě další obrázek rudkou či uhlem, obdivovali krásy jeskyní vytvořených člověkem a vydali jsme se zpět na cestu do našich již připravených lůžek.

Druhého dne jsme se vrátili na naší trasu o kousek zpět, protože jsme šli navštívit tu část kokořínského dolu, na kterou jsme se všichni nejvíce těšili. Pokličky.

Pokličky jsou nejnámější výtvořby přírody v kokořínském dole. Vede kolem nich naučná stezka, avšak ta se má podle správy CHKO ČR rušit. Pokličky jsou ojedinělé skalní útvary, které se vyvinuly nestejným zvětráváním pískovců. Jejich vznik je podmíněn výskytem železitých poloh pískovců či slepenců, které na vysokých sloupech tvoří až 1 metr silné poklice. Ty potom příkrývají nepravidelné komolé kužele z méně odolných pískovců. Celé to dělá dojem, jako by se to každou chvíli mělo zřítit.

Zde jsme si každý vybral nějaký skalní útvar, který nám něco připomínal, nejčastěji nějaké zvířátko. Dále jsme měli za úkol přenést ho na papír, pomocí uhle či rudky tak, aby pro nezasvěceného byl aspoň o stupeň rozpoznatelnější. Každý se svého úkolu zhostil po svém (jak můžete vidět na obrázcích). Nejobtížnější na celém úkolu bylo vnuknutí nápadu.

Obcházel jsem proto všechny skalní útvary a čekali na to, až nás nějaká skulptura přímo praští do očí. Každý z nás se nakonec po chvíli někam usadil. Po nakreslení obrázku jsme se rozhodli, že na tomto místě vytvoříme Land-art. Něco, co by sem zdánlivě zapadalo, ale bylo by to z přírodních materiálů uměle vykonstruováno.

Naším výtvozem se ve finále staly větve spadané ze stromů a poskládané jedna vedle druhé přes prohlubeň ve skále, tak aby připomínaly pavučinu. Opodál jsme za pomoci borovicových šišek a nalomených klacků představujících nožičky, sestavili pavouka sápacího se za svou fiktivní obětí zachycenou v pavučině. Protože nebylo možné si celou konstrukci vzít s sebou, alespoň jsme ji zaznamenali fotoaparátem.

Z Pokliček jsme se vypravili na dlouhou cestu na naši základnu ve Lhotce u Mělníka. Před sebou jsme měli přes 11 kilometrů chůze, ale ani to nás neodradilo od toho, abychom se nezastavili u rybníka Kačírek. Před rybníkem Kačírek jsme potkali ještě jeden rybník, ale Kačírek nás zaujal víc, protože nás inspirovala jeho nezvykle klidná hladina osázená lekníny k vytvoření barevného přepisu pomocí křídových pastelů. Zanedlouho opět zalezlo sluníčko a my jsme pokračovali dále v cestě. Když jsme dorazili do Lhotky, byl už večer a my jsme se šli spánkem připravit na další umělecký den.

Ráno, poté co nás slunce vytrhlo ze snu, jsme si sbalili umělecké pomůcky, jimiž toto dopoledne byly křídové pastely, a šli jsme nedaleko za Lhotku do pískovcových skal. Tam jsme si každý našel své místočko na vrcholku skály. Naším cílem bylo co nejvíce abstrahovat včerejší kresbu. Každý se toho ujal po svém.

Odpoledne jsme se chvíli věnovali studiu akční malby a poté jsme se pustili sami do něčeho podobného. Rybník, u kterého jsme se nacházeli, byl pouze inspirací pro naši velkoformátovou malbu, na kterou jsme díky temperovým barvám nechali působit náš vnitřní prožitek z vody. Nejen štětce, ale i ruce a zvláště prsty nám pomohly vyjádřit vodu tak, jak jsme jí cítili. Tímto jsme uzavřeli náš kokořínský okruh a mohli jsme pokračovat v další práci.

Liběchovský okruh:

Uprostřed prvního týdne jsme při našem putování zavítali do malebného městečka Liběchov. V okolí Liběchova je mnoho pískovcových skal, které inspirovaly sochaře Václava Levého k vytesání skulptur a daly mu jedinečnou možnost vytvořit dvanáctikilometrový okruh mezi Liběchovem, Želízou a Tupadly, který jsme z části prošli.

Sochař Václav Levý se narodil 14. 9. 1820 v Nebřežanech u Kralovic. Pracoval jako kuchař v klášteře Lnáře. Později v zámecké kuchyni v Liběchově, kde bydlela rodina Veithů, která od Pachtů koupila Liběchovské panství. Jakub Veith byl bohatý podnikatel a skupoval různé nemovitosti podél vody. Dodával dřevo na stavbu Terezína. Jeho syn Antonín Veith financoval pomník na Jungmanově náměstí. Měl známé mezi slavnými osobnostmi, např. Františka Palackého a Františka Ladislava Riegera, kteří ho navštěvovali v Liběchově. Filip Čermák Tuchoměřický, místní farář, si všiml talentu V. Levého a upozornil na něj A. Veitha. Veith farářovi hodně důvěřoval, a proto Levému udělil panské povolení k tesání do pískovců.

Okolo roku 1840 začal Levý tesat kapli Máří Magdalény. Kapli tak nazval, protože byl velmi zbožný a Máří Magdaléna byla v té době velice oblíbená. Inspiraci k výzdobě interiéru našel v zámeckém tropickém skleníku.

Přibližně 300 metrů od kaple se nachází druhé dílo V. Levého – Harfenice. Byla vytesána v roce 1841 a ústředním námětem se stala dívka s harfou. Ostatní vytesané hlavy nemají žádnou symboliku. Ve stejném pískovcovém bloku se nachází ještě jeskyně U Ještěra ze stejného období. Harfenici jsme navštívili jako poslední z našeho putování po stopách Václava Levého. Písemně jsme vyjadřovali, jak na nás místo, kde je Harfenice umístěna, působí. Všude okolo rostou borovice a jejich příjemná vůně vás zcela omámí. Nikdo mimo ostatních turistů vás na tomto klidném místě nevyruší.

Třetím dílem se stala romantická plastika s názvem Had. Název je inspirován zmijemi vyhřívajícími se na tomto skalním bloku. Mezi Harfenicí a Hadem stojí malý pískovcový blok, ve kterém je vytesán Faraon, avšak bylo tomu tak vždy? Faraon sice není od Levého, ale nachází se mezi jeho díly, proto stojí za zmínku. Dříve se místo Faraona na tomto místě nacházel vytesaný medailon Františka Josefa I., který byl vytesán u příležitosti 60. výročí jeho

vlády (1848 – 1908). Po pádu monarchie se lidé zbavovali všech jejích znaků, proto i František Josef I. musel být přetesan.

Tři první díla Václava Levého (kaple Máří Magdalény, Harfenice a Had) byla vytesána na tzv. Brocenské cestě, která v 18. století byla vojenskou strategickou cestou.

Nad Želízou stojí na kopci čtvrté dílo - Čertovy hlavy, které jsou vysoké cca 10 metrů. Byly vytvořeny podle rytiny Karla Libšnera, která byla vyryta, když na kopci ještě nebyl les, a hlavy měly střežit silnici do Slavína. A. Veith chtěl postavit památník českých vojevůdců tzv. Českou Walhalu v maurském slohu. Měla být postavena blízko Tupadel. Stavba byla finančně velmi náročná, a tak se nikdy nedokončila, přestože už byla postavena věž i s přilehlým domem a sochy už byly vytesány. Dnes jsou sochy uloženy v Národním muzeu v Praze a v prostorách plánované Walhaly sídlí Buddhisté. Čertovy hlavy jsou údajně největší skulptury po sochách amerických prezidentů v Jižní Dakotě vysokých 18 metrů.

I na Velikonočních ostrovech se nachází vytesané hlavy, které mají nejistou historii. Nazývají se Moai a jsou ze sopečného tufu. Pocházejí z období 856 – 1680. Na Velikonočních ostrovech stojí cca 300 těchto soch, nemají nohy, tělo je jen naznačené a nejpropracovanější je hlava. Způsob přepravy Moai byl dlouho záhadou, inženýr Pavel Pavel ale záhadu objasnil. Pravděpodobně se sochy přepravovaly pomocí lan a kývání.

K Čertovým hlavám se váže pověst, že Levý je údajně vytesal, aby mu střežily poklad, jeho zlatáky, které dostal od A. Veitha za práci. Pak se ale nabízí otázka, proč Václav Levý zemřel v bídě? Čertovy hlavy nás kromě kreslení inspirovaly i k tesání do tvárníc. Další inspirací nám bylo setkání s panem Liederhausem. Pan Liederhaus bydlí v Želízech a každoročně v srpnu pořádá akce, kde se tesá do tvárníc. Může přijít, kdo chce a vytesat si, co chce. Ukázal nám i pár děl. Od jiného pána v Želízech jsme získali dvě velké tvárnice, ostatní tvárnice nám sehnal pan správce z rekreačního střediska Lhotka. Nejdříve jsme si načrtli pár hlav, a pak jsme celý den tesali hlavy do různě velkých bloků tvárníc. Později jsme naše výtvořiny nainstalovali do skal poblíž Lhotky a nafotili zakomponované v přírodním prostoru.

Pátým a zároveň posledním dílem Václava Levého v tomto okruhu je Klácelka. Leží na kopci u Liběchova a je nejznámějším pískovcovým dílem V. Levého. Klácelkou je myšlena jen ta jeskyně. Svůj název dostala po básníkovi Františku Matouši Klácelovi, který roku 1839 přetransformoval francouzskou báseň Ferina Lišák, ve které kritizoval tehdejší společnost. Dříve byl v jeskyni kamenný stůl, dnes už zde najdete jen zvířata vytesaná na stěnách zpodobňující špatné lidské vlastnosti. Na každé straně vchodu do jeskyně je vytesán, ale nedodělán obr s kyjem. Druhá část okolo jeskyně nese název Blaník, podle tam vytesaného sedícího krále Zbyňka Zásmuckého. Zbyněk Zásmucký nebo také Zbyněk ze Zásmuk údajně sedí v Blaníku s blanickými rytíři. Dva rytíři naproti jeskyni jsou husité Prokop Holý a Jan Žižka. Třetí částí komplexu Klácelka je nedodělaná váza na vedlejší skále. Klácelka byla našim prvním zastavením a kreslili jsme tam studijní kresby rytířů, trpaslíků a jiných vytesaných reliéfů.

Václav Levý však netesal jen do pískovcových skal, ale svými sochami vyzdobil i zámecké parky v Liběchově, Ploskovicích a Zákupcích. V roce 1849 vytvořil sousoší Adam a Eva, jehož bronzová zmenšenina se nachází na zámku v Troji, sádrový odlitek mají na úřadě v Liběchově. V roce 1854 vytvořil bronzovou sochu Lumíra pro město Dvůr Králové. Roku 1857 vytvořil podle kritiků nejhezčí sochu - Madonu na trůně v originále Madona in Trono.

Levý neměl žádné akademické vzdělání, a tak mu Antonín Veith financoval vzdělání v Mnichově u Ludwiga von Schwanthalera. Po návratu ze studií nemá žádnou práci, a proto odchází na 12 let do Říma, kde se umělecky prosadí. Po návratu v roce 1866 se stává prvním učitelem J. V. Myslbeka. Ve stejném roce vytvořil Zeyerovu hrobku na Olšanském hřbitově. Pracoval také na oltáři sv. Jana Křtitele ve Svatovítském chrámu v Praze. V letech 1867 – 1869 pracoval na vstupních portálech do kostela sv. Cyrila a Metoděje na pražském Vyšehradě. 30. 4. 1870 umírá v Praze chudý, avšak jako jeden z nejlepších a velmi uznávaných sochařů této doby.

Technické památky:

Naše první setkání s vodním dílem proběhlo v Obříství. Bylo to docela zajímavé. Přišli jsme směrem od nevábných vlhkých lužních lesů do celkem pěkného a upraveného parku plného vzrostlých stromů, skrz které prosvítala klidná hladina Labe. Na druhém břehu se vyjímal svěží zeleň tamějšího ostrova. Jak jsme postupovali parkem, vyloupila se zpoza stromů silueta vstupní brány starého mostu. Torzo starého mostu působilo ve spojení s klidnou řekou a parkem velmi harmonicky. Most již nesahal ani do poloviny řeky. Byl již starý a musel ustoupit novým zájmům. Ale i tak působil na svou dobu (přelom 19. – 20. st.) velmi moderně a elegantně. Čisté linky a účelné tvary dokládaly, že vzešly z rýsovacího prkna mistra Janáka. Tím jsme se také inspirovali a vytvářeli jsme studijní kresby detailů, ale i celkového pohledu na most. Nábřežní pylon a jeho souseda ve vodě ještě spojuje zrezivělá mostovka z příhradové konstrukce. Na druhém břehu, již částečně zakryt vegetací, stojí osamělý protější pylon. Kdyby toto torzo stálo někde v opuštěné krajině, působilo by smutně, ale zde mělo docela romantický ráz. Na stavbě samotné se nepodepsal jen zub času, ale také i ruka vandalova. Takový už je ale bohužel osud.

Druhá stavba, kterou jsme poctili naší návštěvou, byla hořínské zdymadlo. Zde však krajina nabývala zcela jiného rázu. Nalézali jsme se totiž na soutoku Vltavy a Labe. Ke zdymadlu jsme přicházeli směrem od bývalého hořínského parku, který zvolna přecházel do hustého a neprostupného lužního lesa či spíše pralesa. Všude bylo neskutečné vedro a dusno. Tudíž iluze pralesa byla téměř opravdová. Šli jsme pěšinkou podél jakéhosi slepého ramene, když se před námi začal rýsovat konec lesa. Po pár krocích jsme se ocitli na břehu vltavského laterálního kanálu. A zde také bylo po pravé straně dílo, kvůli kterému jsme podnikli cestu „zeleným peklem“. Dojem stavby byl ohromující, mohutná kamenná zeď se tyčila do výšky 15 metrů. A v ní jako dvoje obří ústa byla vrata plavebních komor. Komora zde stojí již od počátku 20. st., ale protože prošla nedávno rekonstrukcí, vypadá a funguje stále bezvadně. Krásné na ní je, že se vůbec nepodobá strohým betonovým stavbám. Vyšli jsme po bočních schodech na vrchol hráze, odkud byl krásný pohled na mělnický zámek. Na druhé straně byl však pohled zcela jiný - rovina a zase jenom rovina, nad kterou se vyvyšoval pouze uměle navržený kanál. Uprostřed hráze stál velín, který vypadal spíš jako romantická stavba z nějakého parku. Chvilí jsme se kochali pohledem na celé dílo, když vtom jsme viděli, jak po proudu připlouvá loď. Komora byla napuštěná, takže stačilo pouze otevřít vrata a parníček elegantně vplul dovnitř. Vrata se zavřela a nastala ta nejdivočejší a nejpůsobivější etapa. Běželi jsme rychle dolů ke spodním vratům a tam bylo doslova vodní peklo. Z otvorů pod hladinou se vypouštěla voda z komory. Takhle divokou řeku jsem viděl pouze při povodních. Voda se divoce vařila, vlny byly až 2 metry vysoké a neuvěřitelně zpěněné. Šli jsme, co nejbližší to šlo, a ten pocit byl ohromující. Přes hukot vody jsme neslyšeli vlastního slova. Pak se však voda pomalu uklidnila, majestátní vrata se s patřičným vrzáním otevřela a loď dál pokračovala ve své cestě. Využili jsme této situace, kdy jsme měli plnou hlavu dojmů, a pustili se do práce. Pro tentokrát jsme zvolili techniku velkoformátové informální malby, která se nám pro tento případ zdála vhodná. Každý z nás k této technice přistupoval vlastním stylem, a tak vznikl soubor skutečně originálních děl s tématem: „Střet živlů, člověka a vody“.

Poslední technickou stavbou, kterou jsme hodlali navštívit, byl mělnický přístav. Ale ne všechny plány musí vyjít, a tak jsme bohužel tentokrát odešli s nepořízenou. Mělnický přístav je pro veřejnost uzavřený. Byli jsme na břehu Labe, v prostředí, které bylo jako stvořené pro náš projekt. Měli jsme v úmyslu stvořit plovoucí objekty. Byly to objekty vytvořené z přírodních plovoucích materiálů a měly rozličné tvary. Po jejich zhotovení jsme je symbolicky pustili po proudu, vstříc tomuto klidnému živlu. Bylo to „takové umění akce“.

Vinařství na Mělnicku:

První mělnické vinice byly založeny Kněžnou Ludmilou v roce 874 na sever od Nedomic. Velký rozkvět zažilo české vinařství v období vlády Karla IV., který do českých zemí roku 1358 přivezl vinnou révu z Burgundska a ze Champagne. Jednotlivé sazenice byly převáženy s kořeny obalenými v medu, aby sazenice nevysychaly. Ve své době bylo dokonce Mělnicko nejsevernějším místem v celé Evropě, kde se pěstovala vinná réva. V období od husitských válek, až do války třicetileté, zažívalo české vinařství svůj rozkvět. Po třicetileté válce se vinařské řemeslo pomalu zotavovalo, v roce 1753 přechází 20 ha vinic do vlastnictví rodu Lobkowiczů. Díky velké iniciativě tohoto rodu se vinice dále zkvalitňují a rozrůstají. Roku 1896 je v Čechách poprvé vyroben sekt metodou champagne. Vinice díky dobrému hospodaření dále vzkvétají, až do třicátých let 20. století, kdy se dostávají na svůj vrchol. Rod Lobkowiczů v této době obhospodařoval 135 ha vinic. Tento majetek byl ale odebrán do vlastnictví státu po nastolení rudé vlády komunistů v roce 1948 a vrácen byl, až v restituci, roku 1992. Po tomto úpadku se opět rodina Lobkowiczů snaží pozvednout úroveň svých vinic.

Z mělnických vinic se v této době vyrábí 12 druhů vína. Jeden druh růžového, jeden sekt, pět druhů červených vín a pět druhů vín bílých. Pěstují se zde klasické odrůdy, například Müller Thurgau, Modrý Portugal, Rulandské modré, Ryzlink Rýnský, Tramín Červený ad. Díky iniciativě Bettiny Lobkowiczové se na Mělnicku začalo s výrobou vín typu Barique. Vína, která se vyrábějí metodou Barique, jsou přechovávána v dubových sudech, které jsou na Mělnicko dováženy z Francie. Sudy se musí měnit každých pět let, protože chuť a vůně, kterou vína získávají zráním v bariquovém sudu, se po pěti letech vytrácí a staré sudy musí být nahrazeny novými. Mezi nejznámější typ mělnického vína patří tzv. „Ludmila“, která je stáčená do atypických lahví - kalamářů. Toto víno je mladé a není určeno k dlouholetému skladování (archivaci), proto nevádí, že víno v této lahvi nelze položit do vodorovné polohy, která je pro skladování vína důležitá.

Mělnický zámek nabízí mimo jiné prohlídku zámeckých vinných sklepů, tuto nabídku jsme využili a sklepy navštívili. Uvnitř se nám dostalo příjemného výkladu, obsahujícího spousty zajímavých informací. Dověděli jsme se, že se stavbou sklepů bylo započato ve 14. století. Sklepení mají několik podlaží, z nichž je veřejnosti přístupné pouze jedno, také se zde celoročně udržuje teplota okolo 12-ti stupňů celsia. V jedné větší místnosti je instalována výstava s tematikou způsobu rozeznávání, pěstování různých odrůd a i jak správně ochutnat a zhodnotit víno. Vedle místnosti, kde jsou instalovány postery, je podlouhlá místnost plná bariquových sudů s vínem. Poslední větší místnost je zaplněna obrovskými sudy, vyrobenými z českého dubu, které musely být sestaveny přímo v místnosti, protože při jejich velikosti by se do sklepení nemohly vůbec dostat. Největší sud má objem cca 12 000 litrů, ty dnes ale slouží pouze jako dekorace. Některé sudy mají totiž na víku vyřezané reliéfy svatých. Tyto nádoby byly v minulosti vyrobeny pro nově narozené šlechtice a svatý na víku sudu měl dotyčného šlechtice chránit. Když následník trůnu dosáhl plnoletosti, byl mu sud „plný vína, dán k narozeninám. Mezi zajímavostí patří způsob čištění sudů, které čistili 6-ti letí chlapi, jelikož oni jediní byli schopni se protáhnout úzkým otvorem v sudu. Chlapcům přivazovali na nohu provázek, aby „pokud omdlí v důsledku nadýchání alkoholových výparů, ho mohli vytáhnout. Celý sklep je i dnes prosycen vůní vína. V zámeckých sklepech nás velmi zaujala právě místnost plná těchto velkých sudů, a proto jsme si ji v rychlosti nakreslili.

V Mělníce jsme se po opuštění zámeckých sklepení pustili ještě do studijních kreseb vinné révy, která popíná zámeckou zeď. Aby toho ještě nebylo málo, tak jsme při cestě na základnu náhodou narazili na malebnou vinotéku v rohu náměstí, ve které se nám dostalo několik informací o dovozu a prodeji vín od ochotného majitele. Dozvěděli jsme se také, že se české vinařství dostává na vyšší a vyšší úroveň.

Po návratu na základnu jsme se pustili do díla, které jsme si pracovně nazvali „Cyklus ze života hroznů“. Práce spočívala ve studijní kresbě hroznů vína, ten jsme posléze snědli a nakreslili další kresbu toho, co z hroznů zbylo. Druhá část spočívala v přípravných kresbách pro tvorbu linorytů k cyklu „Ze života hroznů“.

Víno, jakožto nápoj, můžeme vnímat jako výtvar člověka, jenže co by bylo bez přírodních vlivů, konkrétně vody? Voda, je pro víno skoro stejně důležitá jako sluneční paprsky. Při procesu výroby vinného nápoje se vlastně setkávají přírodní živly, pohlcené ve vinných bobulích, s člověkem, který tyto dary s láskou přijímá, po té co je svou námahou opatroval při péči o vinohrad.

Koláže a asambláže:

Na závěr jsme v našem tvoření učinili jakýsi skok. Odpoutali jsme se od plochého papíru a klasického malířství a pokusili jsme se zachytit tlak lisu, který působí na čerstvé hrozny a je prvním krůčkem k výrobě slavného moku. Pomocí koláží a asambláží, jedněmi z nejpozoruhodnějších prostředků, které se objevily na umělecké scéně 20. století.

Pojem koláž původně pochází z franc. slova collage – lepení. Úplně prvními autory, kteří učinili zlom a na papír začali připevňovat částičky papíru, byli kubističtí umělci Pablo Picasso a Georges Braque. Picasso do svého obrazu zakomponoval kus voskovaného papíru, který měl imitovat proutěný výplet, a Braque zase nalepil do kresby papírovou tapetu. Nebyla to ještě pravá koláž, ale tzv. papier collé. Za objevitele koláže v pravém slova smyslu je považován až Mark Ernst, podle něhož je koláž a papier collé úplně něco jiného a neměly by se zaměňovat. „Papiers collés kubistů jsou motivované esteticky nebo architektonicky, zatímco surrealistická koláž je nový druh „šokujícího a překvapivého umění.“ Z českých umělců, kteří tvořili koláže, stojí za zmínku mimo jiné Karel Teige a Jiří Kolář. Metoda koláží má širší dosah, ovlivnila malířství, způsob komponování, řešení obrazové plochy nebo pojetí tvaru.

Asambláž pochází taktéž z franc. slova. Znamená něco jako sebrané předměty. kromě kousků papíru obsahuje totiž na rozdíl od koláží také různé věci ze smetišť apod., asambláže tvořil např. Kurt Schwitters. Při jejich tvorbě se nechal inspirovat dadaisty a používal metodu tzv. poezie v klobouku, kdy jednotlivé části budoucího díla náhodně losoval a postupně připevňoval na plochu. Kurta Schwitterse si vzali za vzor tři představitelé tzv. Nových realistů 2. poloviny 20. stol. – Arman, Spoerri a César. Jejich díla se ale výrazně liší. Sopoerriho díla jsou čistě realistická (např. nádobí, jídlo, cigarety..připevněné na ploše, která připomíná desku stolu). Armanova díla jsou tvořena pomocí tzv. akumulace – např. odpadky volně vysypané do skleněného akvária. César užívá při svých dílech technický lis. Známým jeho dílem je např. slisované žluté auto.

Zamyšlení:

Letopisy pískovcových skal:

Každé zrníčko písku, každý kámen i každá skála nebo dokonce skalní komplex má svou historii. Tím, že místo navštívíme, mu pomáháme dotvářet jeho příběh. Po dobu uplynulých čtyř dnů jsme se snažili našimi malbami zachytit současnou tvář skal v Kokoříně. Začínali jsme v Ráji, což bylo velmi symbolické. Z vesnice Ráj jsme se vydali vzhůru do Bludiště. Když naše zraky spatřily ohromnou masu skal, zůstali jsme udiveně zírat. Taková nádhera! Toto všechno bylo vytvořeno přírodou a sama příroda tomu dala i tu současnou tvář různými erozemi, větry, deštěm, sluncem či vánicí.

Až se sem někdy vypravíte, nejen že uvidíte, že stálo za to škrábat se do dlouhého kopce, ale zároveň budete udiveni majestátností přírody a zároveň její křehkostí. Nesnažte se však zdolat svůj orientační smysl a hrát si v Bludišti na schovávanou. Mohlo by se vám stát, že už se nenajdete. Ba ne, to zas přeháním, jen stačí vylézt na nějaký z těch velkých balvanů a rozhlédnout se po okolí. I tento pohled stojí za to.

Člověk má pocit ohromnosti a je nesmírně maličký, když se snaží dostat výš. Nejkrásnější pocit zažijete, stoupnete-li si pěkně vysoko, rozpřáhnete křídla (tedy ruce, nechala jsem se unést) a sluníčko vám ukáže svou vlídnější tvář. Na ohmat hrubé skály vypadají jako naskládané peřiny, což nejspíš dělá to, že jsou tak omleté.

Z Bludiště můžete pokračovat na Pokličky, kde budete mít dojem, že se každou chvíli něco musí zřítit. Ale nikoliv. Drží pevně jak židovská víra. Vytvářejí dojem jednotlivých soch, jsou němé a mlčky přihlížejí, jak kolem procházejí turisté obdivující jejich vznešenost.

Z Pokliček pokračujte na jeskyně Nedamy, které skýtají dvě jeskyně vytvořené člověkem. Tyto jeskyně byly to totiž úkryty nekatolíků v období rekatolizace. Jeskyně nejsou nikterak velké, pochybovala bych, že poskytovaly nějak velký komfort. Pro záchranu holého života jsou však účelné. Od první jeskyně, kterou vidíte, když se dostanete blíž, se k té druhé, která je snad ještě menší než ta první, za to více osvětlená denním světlem, dostanete po vytesaných stupínkách, které jsou již ale značně ohoblované. Od druhé jeskyňky vedou škvírou ve skále další schody, avšak už jen velmi symbolické, na vršek skály, odkud je nádherný rozhled na Kokořín a na široké okolí.

Kouzlo Kokořinska:

Po stopách Václava Levého - tak by se dalo nazvat naše putování po Kokořinsku a Liběchovsku. Na poutníka, který zavítá do těchto končin, může zdejší okolí působit velmi klidným až uklidňujícím dojmem. Jistě tak působilo i na Václava Levého, který do pískovcových skalisek v blízkosti Liběchova vytesal několikero děl. Mě se nejvíce líbilo dílo, které je dnes známo pod názvem Harfenice. Je pozoruhodné, že všechna tato díla jsou v dnešní době stále dobře čitelná. Je vidět, že si s nimi dal Václav Levý velkou práci.

Okolní borový les je plný vůní pryskyřice a zpěvy různého ptactva naší rodné země. Dojem to je převelice krásný a všechny poutníky putující za jistým cílem nebo i bez něj vřele zvu k návštěvě tohoto bohublého kraje pískovcových skal.

Čertovy hlavy:

Bylo krásné slunečné jaro, větřík profukoval borovice. Dojela jsem do města Liběchova, kde mě uvítala skupinka vysmátých a milých kamarádů. Ještě snídali.

Vydali jsme se na velice pěknou cestu za „sochami“ Václava Levého. Po chvíli putování jsme dorazili na místo zvané Klácelka. Bylo to krásné místo plné uměleckých děl. Každý by si tam mohl najít svoje vlastní já. Byli tam dva rytíři, kteří hlídali to krásné místo, malí trpaslíci a mnoho jiných až zarážejících výtvorů.

Po nějaké chvíli jsme se vydali pískovcovou krajinou zase dál. Šli jsme z kopečka do kopečka a zase nahoru, až jsme dorazili k Čertovým hlavám. Již ta jména mi zněla strašidelně. Když jsme se tam dopracovali, koukaly na nás z dálky dvě veliké hlavy. Jeden z nich vypadal strašidelně, až mi bylo najedno smutno. To místo mi přišlo smutné. Nikdo si změny mé nálady nevšiml, a tak bylo zase vše v pořádku. Slunko opět začalo hřát a já se pustila do díla, které jsem dělala na papír. Pískovcové skály jsou krásné a je neuvěřitelné, jak to může člověk utvořit do lidské podoby. Kreslili jsme asi dvě a půl hodiny, některá díla se velice povedla. Pak naše pouť pokračovala. Šli jsme dál po turistické značce. Po krátkém deštíku zase svítilo slunce. Došli jsme do vesnice Želízy. Od této vesnice je to asi 2 km na Harfenici. Na to místo vede lesní cesta, která je velmi příjemná. Nacházejí se zde další zajímavá místa, které jsme bohužel nestihli navštívit. Harfenice je krásná pískovcová skála, kterou tvoří čtyři hlavy.

Putování Kokořínskem:

Putování jsme začali blízko malebné vesničky Ráj. Nedaleko od této nebeské vesničky se nachází skalní komplex Bludiště. Je to opravdové umělecké dílo přírody, avšak neleží příliš daleko od silnice, tudíž je navštěvováno turisty. Lidé ten klid, který je uvnitř skal, narušují. Přesto toto místo ve vás zanechá hluboké dojmy, možná trochu depresivní, to kvůli velikosti a tmavosti skalních bloků.

Druhým navštíveným místem se staly Pokličky, tj. skalní útvary vytvořené přírodou připomínající pokličky. V areálu jsme nacházeli spoustu skal, které připomínaly všelijaké příšery a pohádkové bytosti. Bylo poznat, že místo je navštěvované. Jsou tam dřevěné udržované schody, odpadkové koše, lavičky, stoly a parkoviště. Mimo toho je odtamtud krásný výhled do krajiny.

Při třetím zastavení jsme započali putování po reliéfech Václava Levého vytesaných v pískovcových skalách v okolí Liběchova. Nejbliže Liběchova se nachází Klácelka. Malý plácek uprostřed lesa ohraničený pískovcovými skalami. Najdete tu motivy rytířů, jezdců na koni, trpaslíků, kteří jsou malými kováři, nebo jakousi tajemnou „kapli“ s různými vyobrazenými zvířaty i lidmi. Není to už umělecké dílo přírody, nýbrž vědomě vytesané obrazce, které představují ilustraci k básni Ferina Lišák. Klácelka se nachází nad hlavní silnicí do Liběchova, tudíž ani v lese na tak krásném místě nezůstanete ušetření hluku automobilů a velkých kamionů.

Přibližně jeden kilometr od Klácelky se nacházejí Čertovy hlavy. Leží na kopci nad městečkem Želíz. Jsou krásné, cca 5 – 6 metrů vysoké. Jsou to dvě hrůzostrašně vyhlížející hlavy. Jedna vypadá jako Krakonoš. Čertovy hlavy jsou od nejbližšího domu vzdáleny přibližně 300 metrů, tzn. že jsou častým cílem turistů. Také jsou nejznámějším dílem pana Levého.

Na druhou stranu od Želíz se uprostřed lesa nachází místo zvané Harfenice. Jde o velký skalní útvar, do kterého jsou vytesány cca 1, 20 m vysoké hlavy. Místo je také velmi navštěvované, ale leží na opravdu klidném místě v lese, které má své osobní kouzlo. Kouzlo navodit klid...

Závěr:

Voda v řece plyne poměrně rychle, stejně rychle uplynul i čas na expedici 2006. V období 3. 6. – 16. 6. 2006 jsme zažili mnoho setkání. Byla to setkání především s vodou v mělnickém kraji. S tímto krajem jsme se setkávali skrze výtvarné umění i pomocí písemného projevu, čímž byla naše šestičlenná skupina jedinečná. V minulých letech žádná taková skupina ještě nebyla, a tak naše práce byla takovým malým experimentem.

Na Mělnicku dochází k poměrně častým záplavám, a tak lze usoudit, že voda je zde nezkrotným a neutichajícím živlem. Právě VODA jako ŽIVEL se stalo naším hlavním tématem. Tento kraj nabízí místa, kde se voda projevuje různými způsoby.

V Kokořínském dole se voda projevuje ve velmi nenápadné podobě vodní eroze. Oblast Kokořínského dolu je tvořená pouze přírodou. Kdežto v okolí Liběchova jsme procházeli okruh vytvořený Václavem Levým. Díky tomu nám přibylo téma ČLOVĚK jako ŽIVEL. V této oblasti jsme zažili mnoho šťastných setkání, s paní Klimovičovou, bývalou kastelánkou místního zámku, která nám u sebe doma poskytla ubytování a mnoho velmi užitečných informací. S panem Janáčkem, liběchovským kronikářem, který nám dlouhé hodiny vyprávěl o sochaři Levém, a s panem Liederhausem, který nám poskytl tolik potřebnou inspiraci k tesání do tvárnic.

Později navštívené Obříství nám nabízelo možnost zpracovávat téma VODA jako INSPIRACE. Jelikož se ve vesnici nachází muzeum B. Smetany, avšak kvůli právě probíhající rekonstrukci jsme museli od tohoto tématu opustit. Vzhledem k časovému omezení a nepříznivému počasí jsme museli ustoupit od dalších předem plánovaných námětů. V Obříství se nachází Starý jez, a tak začalo putování po technických památkách a téma setkání VODY a ČLOVĚKA, kdy je člověk zastoupen stavbou na řece a je krotitelem vody. K tomuto tématu jsme navštívili ještě hořínské zdymadlo nad soutokem Labe a Vltavy.

Dalším zpracovávaným námětem bylo VINAŘSTVÍ, kde dva živly ČLOVĚK a VODA působí ve vzájemném souladu.

Současné umění není jen o výstavách v galeriích, ale především o prožitku z tvorby. Ten se ale těžko zprostředkovává nezúčastněným pozorovatelům. Rozhodli jsme se proto vytvořit také výstavu nejprve v prostorách školy, a potom v dalších prostorách přístupných veřejnosti, abychom Vás mohli seznámit s našimi pracemi. Přesto jsme na Mělnicku zanechali několik stop po naší tvorbě, např. pavouka lezoucího do pavučiny, který byl vyroben z přírodních materiálů, nebo plovoucí objekty vypuštěné na řeku a několik vytesaných hlav umístěných ve skalním areálu blízko Lhotky. Na případné návštěvníky tohoto kraje čeká nečekané překvapení v podobě našich děl. Doufáme, že přečkají setkání s člověkem jako živlem...

Resumé:

V rámci ročníkové práce vznikla skupina Umění, která se soustředila na setkávání člověka s místem prostřednictvím výtvarného umění. Práce v terénu probíhala od 3. do 16. června na Mělnicku a Kokořínsku, kde jsme navštívili několik míst. Hlavní témata setkávání byla: Kokořínské skály, technické památky na řece Labi a Vltavě v blízkosti soutoku, vinařství na Mělnicku a Výtvary Václava Levého v okolí Liběchova.

English resume:

At the end of the school term the group 'Art' has arisen. This group was established so that we could meet the place around Mělník through art. Our theme was water and human in their spontaneity, how they affect the environment together and independently of themselves. We were working in the field from the 3rd to 16th June on Mělnicko and Kokořínsko. There we visited several places. The main subjects were: Kokořínsko rocks, technical relics on the river Labe and Vltava not so far from the junction, viniculture on Mělnicko and sculptures in rocks by Václav Levý near Liběchov.

Seznam použité literatury:

- Vít Nezbeda, Průvodce po Mělníku, Liběchově, Kokoříně a okolí, Knihkárna Jiřího Jelena na Mělníce, Mělník 1913
- Miroslav Hubert, Dějiny plavby v Čechách, Díl 1., PC Grafik Jílové u Děčína, Děčín 1996
- Jaroslav Bláha, Jan Slavík, Průvodce výtvarným uměním V. Vydavatelství a nakladatelství Práce, s.r.o., Praha 1997
- Pavel Šamšula, Jarmila Hirschová, Průvodce výtvarným uměním IV., Praha 2000
- José Pijoan, Dějiny umění /9, ISBN, Praha 1986
- José Pijoan, Dějiny umění /10, ISBN, Praha 1991

Poděkování:

Celá skupina umění srdečně děkuje:

- Paní učitelce Mgr. Heleně Petržílkové za odborné rady a pomoc v terénu.
- Panu Miloslavu Vovsovi za technické zázemí.
- Paní Ludmile Klimovičové z Liběchova za poskytnutí užitečných informací a za ubytování.
- Panu správci z rekreačního střediska Lhotka za poskytnutí zázemí a pomoc při shánění materiálu.
- Panu Ing. Janáčkovi, liběchovskému kronikáři za poskytnutí informací.
- Panu Liederhausovi z Želíz za inspiraci a rady.
- Rodině Nováků a Lence Uvázlové z Obříství za poskytnutí azylu.
- Vojtovi Mazancovi za technické zázemí v terénu.
- Všem obyvatelům vesnic a měst, které jsme procházeli, za ochotu poskytnout nám informace.